

VĒSTURES AVOTI

Mirdza Lendiņa

DAUGAVPILS LATVIEŠU DRAMATISKĀ TEĀTRA TRUPAS FOTOGRAFĪJA 1927./1928. GADA SEZONĀ

Bija pagājuši tikai daži gadi, kopš beidzās Latvijas brīvības cīņas. Tās bija turpinājušās no valsts dibināšanas dienas (1918. gada 18. novembra) un prasījušas lielus materiālos un tautas dzīvā spēka upurus. Pagaidu valdība tikko bija sākusi valsts iekšējās dzīves izveidošanu. Atvēra skolas, darbu uzsāka augstākās mācību iestādes – Latvijas Universitāte, Konservatorija un Mākslas akadēmija. Rīgā darbu atsāka profesionālie teātri, darbojās teātru trupas Jelgavā, Liepājā, Valmierā u.c. 1921./1922. gada sezonā teātris tika noorganizēts arī Daugavpilī. Tas apvienoja toreizējos Daugavpils Latviešu biedrības, Latgales kultūras veicināšanas biedrības “Blāzma” un Dzelzceļnieku kultūras veicināšanas biedrības dramatiskos pulciņus. Sākot ar 1922. gada rudenī, teātris algoja dažus profesionālos aktierus – un teātra vadību uzņēmās no Liepājas pārnākusi aktrise un režisore Otīlija Muceniece (mākslinieciskā vadītāja no 1922. līdz 1925. gadam). 1923. gadā režijas darbā iesaistījās līdz tam Rīgas Strādnieku teātrī strādājušī aktrise un režisore Olga Bormane, kas Daugavpils teātrī darbojās līdz 1928. gadam. Ņemot vērā, ka teātra galveno kodolu veidoja profesionālie aktieri un režisori, teātris saņēma pabalstu no valsts un Kultūras fonda, līdz ar to iegūdamis oficiālu Daugavpils Latviešu dramatiskā teātra nosaukumu. Teātra izrādes notika šķūņveidīgā dzelzceļnieku ēkā pie stacijas (Stacijas ielā).

1925. gadā O. Muceniece no teātra aizgāja, viņas vietā sāka strādāt Ērihs Lauberts, kas aktiera un režisora darba pieredzi jau bija ieguvis Apollo, Jaunajā Rīgas, kā arī Ceļojošajā teātrī un kas Daugavpils teātri vadīja līdz 1930. gadam. Kopā ar viņu režijas darbu turpināja O. Bormane. Ē. Lauberta laikā teātrī izveidojās profesionāla aktieru trupa. Pārsvarā bija jauni aktieri. Uz Daugavpili pārnāca uz ilgāku vai īsāku laiku daži aktieri no citiem teātriem (no Cēsīm Bernhards Priedītis un Milda Priedīte-Sietiņšone, no Liepājas Vilma Liepiņa, vēlāk no Jelgavas aktieris un režisors Jānis Kļava u.c.). Visus šos gadus Daugavpils teātra valdes pilnvarotais bija enerģiskais Jānis Vedējs, kurš rūpējās par teātra saimniecisko darbību, aktieru materiālajām vajadzībām un viņu radošā darba iespējām, īpaši laikā, kad teātris devās izbraukuma izrādēs uz Latgales pilsētām un pagastiem.

Liela daļa aktieru izauga praktiskā darbā, un viņiem Daugavpils teātris bija pirmā darbavieta pēc teātra kursiem vai studijām. Par to

savās atmiņās šīs publikācijas autorei stāstīja arī aktrise Alma Muceniece, kura Daugavpils teātrī sāka strādāt par suflieri 1925. gadā. Almas Mucenieces atmiņu pieraksts ļauj mums nedaudz tuvāk ieskatīties Daugavpils Latviešu dramatiskā teātra trupas darbības gaisotnē.

Kad A. Muceniece 1925. gadā uzsāka darba gaitas teātrī, par režisoru strādāja Ērihs Lauberts. A. Muceniece stāsta: “Teātris gatavoja jaunu izrādi ik pa divām nedēļām. Uz katru lomu bija tikai viens aktieris. Dublierus negatavoja. Bija 15 aktieru liela trupa. Latgale bija ļoti latviska. Teātra izrādes labi apmeklēja, tās vienmēr tika izpārdotas. Ik pa pieciem gadiem katram aktierim jāriko benefice. Aktierus angažēja uz gadu. Alga bija Ls 120 mēnesī. Algas izmaksāja regulāri. Materiālās rūpes nebija.

Izbraukuma izrādes bija labi noformētas. Aktieri uz izrādēm brauca ar vilcienu. Dekorācijas veda gan ar mašīnu, gan ar zirgu pajūgiem. Sabiedrība uzņēma aktierus ar lielu cieņu. Deva naktsmītnes, vakariņas.

Priecīgi un reizē uztraukuma pilni brīži bija, kad no Rīgas ieradās aktieri uz viesizrādēm, jo Rīgas aktieru tēlojums bija profesionāli augstvērtīgāks. Vairākās izrādēs 20. gadu beigās un 30. gadu sākumā, kurās piedalījās no 2 līdz 18 personām (“Pūt, vējiņi!”, “Mērnieku laiki” u.c.), bez aktieriem spēlēja arī koristi un voluntieri (pašdarbnieki). Izrādēm nepieciešamos laikmetīgos tērpus darināja paši, vēsturiskos deva teātris.”

Alma Muceniece atceras, ka 1929. gada sezonā spēlēja Raiņa luga “Pūt, vējiņi!”, kurā darbojušās 12 personas, G. Dēvisa komēdijā “Modernā jaunatne” piedalījušās 9 personas.

30. gados spēlēja Gogoļa komēdija “Precības” ar 11 aktieru lielu sastāvu, K. Bramsones “Divas sirdis” (5 personas), brāļu Kaudzišu “Mērnieku laiki” (18 personas), L. Hiršfelda “Sieviete, ko katrs meklē” (7 personas), J. Pētersona “Jauneklis ar sapņainām acīm” (8 personas) utt.

Repertuārā bija arī A. Brigaderes “Raudupiete”, T. Bernāra “Mazā kafējnīca”, E. Skriba un E. Leguvē “Sievietes viltība” u.c.

Kā vērtīgs vēstures avots, kas papildina aktrises atmiņu stāstījumu un dod informatīvi vizuālu priekšstatu par šīs trupas darbības laiku, jāuzskata A. Mucenieces no personiskā arhīva autorei uzticētā 15 aktieru grupas fotogrāfija no 1927./1928. gada teātra sezonas.

Fotogrāfijā dokumentēta domubiedru grupa, kas nopietni raugās uz savu izvēlēto profesiju, lai teātris mākslas valodā paustu savu atlieksmi pret laikmeta uzlikto pienākumu.

Fotogrāfijas izmērs ir 23 × 16 cm, tā ietonēta brūnā (sēpijas) krāsā. Fotogrāfijas kreisajā apakšējā stūrī apaļš spiedogs ar tekstu: “Foto LAZAREV Daugavpils”, kas liecina, ka Daugavpils fotogrāfs ir sava amata profesionālis, kuram piederējusi darbnīca vai fotoateljē.

Fotogrāfijas tehniskā kvalitāte ir laba. Kompozicionāli aktieru grupa izkārtota trijās rindās, kur katra persona veido it kā atdalītu portretējamo, līdz ar to grupa labi pārskatāma. Fotografēts kādā no teātra telpām (varbūt skatuve?) ar koka grīdu, bez jebkāda dekora. Uz

grīdas, abās fotogrāfijas sānu daļās, izklātas divas nelielas briežādas, uz tām izvietojušies pirmajā rindā sēdošie aktieri. Otrajā rindā izkārtotie sēž dažādu stilu un izmēru pītos krēslos. Trešo rindu veido septiņas kājās stāvošas personas.

Fotogrāfijas priekšplānā it kā nejauši novietotā rotaļlieta – putniņš darbojas kā simbols teatrālismam, spēlei, dekorācijai. Ņemot vērā Latvijas valsts neilgo pastāvēšanas laiku, tās ekonomiskās grūtības, pārsteidz aktieru labais apģērbs, kas ir moderns, tā laika modes atspoguļojums. Fotogrāfijā redzamajām personām norādīts tikai vārds un uzvārds, statuss teātrī, nesniedzot tuvākas ziņas par viņu profesionālo sniegumu, darbības ilgumu teātrī utt. Tas paliek teātra vēsturnieku ziņā.

Pirmajā rindā no kreisās sēž aktrise Skaidra Pence, atmiņu stāstītāja aktrise Alma Muceniece, aktieris Pauls Zālītis.

Otrajā rindā no kreisās sēž aktieris Nikolajs Dikmanis, aktrise Zelma Līce, režisors Ērihs Lauberts, aktrise, režisore Olga Bormane un aktieris Fricis Spurainis-Kūlups.

Trešajā rindā no kreisās stāv aktieris Rūdolfs Baltailsvilks, aktrise Lūcija Ādamsons, aktieris Teodors Rēpiņš, aktieris Giršs Rivkins, aktrise Milda Priedīte (Sietiņsonsone), teātra galvenais administrators Jānis Vedējs un aktieris Bernhards Priedītis.

Atmiņas pierakstītas 1989. gada 23. jūlijā Daugavpilī.
Atrodas publikācijas autores arhīvā